

מסורת הש"ס

א) נפי' אחרי מטמן לשון הטייה הוא כלומר גטו מדרך הישרה וכדקתני לקמן דבי רבי ישמעאל אט רחמי תי"ח כו' שזאל עשה משוכה לפיכך חסור לספר בזה ערוך ערך אחר בשם רי"ח, ב) עדיית פיה מ"ו, ג) שם פסחים סד: ד' שם מ"ק טו, ה) תענית דף יט, ו) נפי' פירש"י דהכא חסנא במשנה תענית לא פי' כלום אלא הנקרא פורעים זלעז"ל אכן במנחות סו: כתב רש"י ד"ה ותחטט נטיל כחו בן מתחטט לפניו אצוי ע"כ אכל בכבודו מ: כבוד רש"י סד"ה והכתיב מתחטט לשון ירידה וחזירו ב'מס' תענית בן המתחטט לפני אצוי ע"כ דע דהרע"ב מ"ח פ"ג דתענית כתב מתחטט מתנוגעב ובתנ המור"ט דלשון ארומת חיל מ"מ"ש ענינו כ' מנובות ס"ה ריב"ז ח"ח: ח' כח: מח: חולין קל"ג, ט) לקמן ס. מנובות ס: ה' ובסע רב האי גאון והערוך גרים דומאל ופי' כפירש"י ע"ש ערך גדם,

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה דוגמא השקוה על שחי הם דומין לה השקוה:

גליון הש"ס

גמ' ואי"מ באי קראא שנא' במקום בשרים. עיין מו"ק דף יח ע"א חזק' ד"ה ואסתיעא:

רב ניסים גאון

מקשה בתרדוס איש רומי שנתהיה את בני רומי לאכול גדיים מקולסין בלילי פסחים. גרסינן במסכת פסחים ב'פ' מקום שנהנו זו' וז' איבעיא להו תרדוס איש רומי גברא רבה הוה או בעלי אגרופים הוה את שמע את זו דרש תרדוס איש רומי כו' שמע מינה גברא רבה הוה שמע מינה ר' יוסי בר אבין אמר מטיל מלאי לכיס של הלמדיי חכמים הוה דאמר ר' יוחנן כל המטיל מלאי לכיס של תלמידי חכמים וזכה ויושב בישיבה של מלכה שניא' נקמה' ז' כי בצל החממה בצל הכסף ובכמא דבני מערבא (מ"ו פ"ג י"א)

הא) אמר מהו תרדוס אמר ר' יחינא דהוה משלח גורסנאן דרבנן: וכתבו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר' אליעזר מטהר והכמים מטמאין והוה גמורו של עכנאי ואמר רב יהודה אמר שמואל למה נקרא שמו עכנאי שהקפיהו דברים סככנא וטימאנהו. איתא מיפרשא בבבא מציעא בפרק הוזהב (דף קו) ומי שלח עיין בה לשם אינה מתפרשת לו מיהל לפי שלא חולקו ממנה כאן אלא פפי הצורך בעינן נמנו ובידכוהו בלבד וכלל המעשה כולו לשם פירושוהו ולפי שהוא קשה ומשתבשין בפירושה ישר בעיני לפרש תורף דבריה בקיצור כפי שלמותי מרברי אדוננו האיי גאון וזיל החלוקה היתה בין ר' אליעזר והחכמים חבריו בחנוור שנעשה חוליות של טיט מתחילתו ואחר כן הניחו אותן החוליות אחת על גבי חברה עד שגממר החנוור ועמד על מתכותו וכשהיו מרביצין החוליות אחת על גבי חברה היו נותנין חול בנתיים סבר ר' אליעזר כי זה החנור

מי שמתו פרק שלישי ברכות

ואי ס"ד דלא ידעי. אין מזניין כלום אלא זערא דגופא: **המספר אחר המס**. בגמנו של מת אחר מיתתו: **קניא מטנלא**. קנה גדול וכבד כפל מן הגג: **טנלא**. גג: **ארנקא דמוחיה**. כיס שהמות מונח בו: **והמטיס עקלקלוס**. לעיל מנייה כתיב הטיבה ה' לטובים וסמך ליה והמטיס עקלקלותם והמכריעים את חובותם יותר על זכויותם לטעותם לכך חוצה: **יוליכס ה' אס פועלי האון**. לגיהסם: **צד"ד מקומות**. השתא משמע מזינו שגדו חכמים בני אדם צד"ד מקומות לכבוד הרצ לפי שלא נשאו כבוד לרצם: **הוא היה אומר**. עקביא בן מהללאל במסכת עדיות: **אין משקין**.

אס קניא לה צנעה ונסתרה: לא **אס הגיורם**. צדני ישראל אמור צפשה (במדרב ה) פרט לאשת גר ועבד משוחרר: **צרכמיס**. כך שמה או על שם מקומה: **דוגמא השקוה**. על שהיו להם הס השקוה שהיו שמעיה ואבטליון מזני בניו של סנחריב כדאמרין בגיטין צפרק חולקין (דף מ:ז): **ר' יהודה**. פליג דלעיל דקתני שגדו את עקביא: **שאין עורה ננעלת**. צפרק ה' דפסחים (דף סד:) שהיו שערי העזרה ננעלים כשחזטין פסחים של כל כת וכת שהפסח נשחט בג' כתות: **על כל אדם צישראל**. כלומר כשהיתה ננעלת עליהם והיינו כשנתמלאה פה לפה לא היה בזולם אדם חסוד צחכמה ויראת חטא כעקביא: **אלעזר בן חנוך שפקפק**. וילן והיינו נמי לכבוד הרצ שעבר ע"פ הגזירים על הידים: **אלמלא חוני אסה**. שינא שמך בגדולה ובחשיבות: **לריך אסה להסנדוס**. לפי שהטריח לפני המקום על עסק גשמים לא כך שאלמי כמה פעמים לכבוד המקום כבוד הרצ הוא: **מסחטא**. לשון חוטא. נקל צלצו לתטול לאצוי להטרימו על תאומו: **מקולסיס**. כלויים כשהן שלמין ותולין כרעיהן וקרסוליהן וקריביהם סביבותן צשפוד. ועל שם כך קוריו מקולם שהוא לשון מזויין כדמתרגם ויוצע נמושת על ראשו

פסחא א יז) וקולסא דנחשא: **צנילי שנאמר בו** זכר לפסח שזולתו שלם שנאמר לו על כרעיו ועל קרבו (שמות יג) כלומר עם כרעיו ועם קרבו: **גוזרני עליך נדוי**. והיינו נמי לכבוד הרצ שאסרו חכמים את הדצר לפי שהוא קרוב להאכיל את ישראל קדשים בחון שהרואה סגור שהקדישו לשם פסח: **חשני חוליות**. תנור של חרס שהוא עשוי כלי ומטלטל ומסתל צרייתו מן הט"ט ומתפרס צכצכן תחלה קדרתו ואס נטמא הכריכו הכותב נתינא ואס נתלו צענין זה שחתכו סביצ סביצ כחוליות עגולות וחור וחיצרו צטיט של חול צין חוליא לחוליא רבי אליעזר מטהר עולמית שאינו עוד כלי חרס של נשרף צכצכן וחכמים מטמאין: **עענאי**. כנחש זה שסוך ענמו צעגולא: **כל עטרוס**. שנעשו בתנור זה או שנגעו באיורו והיה ר' אליעזר מטהרן והס שרפוס: **וצרכוהו**. זה שהרבה מאד לחלוק צדצר זה כדאמרין צצצא מניעא צפרק הוצה (דף טז:): **נדוי צמפני** לא סנן. הא צדרכוהו צצרייתא הוא דתני לה: **מדמה מילתא למילתא**. כל מקום שרע במתניתין שנתלך היחיד על הריצים מחלוקת גדולה או אחד מן הימנו אומר ראוי היה כאן נדוי:

אין מוציאין אס המס. לקברו: **סמוך** והס מספרשין שנתון לצד אחר: **והוא יושצ דוומס**. האצל: **למימר הכי**. לא נפרעת ממני דמשמע הפרע:

יט.

אפי' בשעה ששאלום ע"י ישראל. והיינו לאחר מיתתו דלא אמו לצנאוי צדהי המספרים צגנווס מהכא משמע דלריירי לאחר מיתת: **דוגמא השקוה**. פרש"י לפי שהיתה גיורת כמותס שהיו גרים וכן משמע צירושלמי דמועד קטן (פ"ג) מהו דוגמא דכוות'. צערון פירס ה' דוגמא השקוה מי צעב אצל לא היו מרים ממש ולא מחקו המורה עליה אלא ליראה אותה: **מלגנין**

שנא' והמטיס עקלקלותם יוליכס ה' את פועלי האון שלום על ישראל אפילו בשעה ששלום על ישראל יוליכס ה' את פועלי האון תנא דבי ר' ישמעאל אם ראת תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה והני מילי בדברים שבגופו אבל בממונא עד דמהדר למריה: ואמר ר' יהושע בן לוי א"בכ"ד מקומות בית דין מגד' על כבוד הרב וכולן שנינו במשנתנו אמר ליה ר' אלעזר היכא אמר ליה לבי תשבח נפק דק ואשבח תלת המזולזל בנטילת ידים והמספר אחר מטתן של תלמידי חכמ' והמגיס דעתו כלפי מעלה ה' המספר אחר מטתן של תלמידי חכמים מאי היא ה' דתנן הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את המשוחררת וחכמים אומרים י'משקין ואמרו לו מעשה בברכמית שפחה משוחררת בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון ואמר להם דוגמא השקוה וגדוהו ומת בגדויו וסקלו בית דין את ארונו י'המזולזל בנטילת ידים מאי היא ה' דתנא א"ר יהודה חס ושלום שעקביא בן מהללאל נתגדה שאין עורה ננעלת על כל אדם בישראל בחכמה ובטהרה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל אלא את מי גדו את אלעזר בן חנוך שפקפק בנטילת ידים וכשמת שלחו בית דין והניחו אבן גדולה על ארונו ה'ללמך השכל המתגדה ומת בגדויו ב"ד סוקלין את ארונו המגיס דעתו כלפי מעלה מאי היא ה' דתנן שלח לו שמעון בן שטח לחוני המעגל צריך אתה להתנדות ואלמלא חוני אתה גוזרני עליך נדוי אבל מה אעשה שאתה ה'מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו ועליך הכתוב אומר י'ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך ותו ליכא והא איכא דתני רב יוסף ה'תודוס איש רומי יהנהיג את בני רומי להאכיל גדיים מקולסין בלילי פסחים שלח ליה שמעון בן שטח אלמלא תודוס אתה גוזרני עליך נדוי שאתה מאכיל את ישראל קדשים בחון ה' במשנתנו קאמרין והא ברייתא היא ובמתני' ליכא והא איכא הא ה' דתנן חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר' אליעזר מטהר י'וחכמים מטמאים וזהו תנורו של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל מלמד שהקיפוהו הלכות כעכנאי זה וטמאוהו ותניא ה'אותו היום הביאו כל מטהרות שטיהר ר"א ושרפום לפניו ולבסוף ברכוהו אפילו הכי נדוי במתני' לא תנן אלא בכ"ד מקומות היכא משכחת לה ר' יהושע בן לוי מדמה מילתא למילתא ור' אלעזר לא מדמה מילתא למילתא: נרשאי המטה וחלופיהן: ת"ר ה'אין מוציאין את המת סמוך לק"ש ואם התחילו אין מפסיקין איני והא רב יוסף אפקוהו סמוך לק"ש ה'אדם חשוב שאני' שלפני המטה ושלאחר המטה: ת"ר ה'העוסקים בהספד בזמן שהמת מוטל לפניהם גשמיטין אחד אחד וקורין אין המת מוטל לפניהם הן יושבין וקורין והוא יושב ודומם הם עומדים ומתפללין והוא עומד ומצדיק עליו את הדין ואומר רבון העולמים הרבה חטאתי לפניך ולא נפרעת ממני אחד מני אלף יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתגדור פרוצותינו ופרצות כל עמך בית ישראל ברחמים אמר אביי ילא מבעי ליה לאינש למימר הכי ה'דארשב"ל וכן תנא משמיה דרבי יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן ה' ואמר רב יוסף מאי קראה שנאמר כ'כמעט כסדום היינו מאי אהדר להו נביא שמעו דבר ה' קצני סדום: קברו את המת וחזרו וכו': אם יכולים להתחיל ולגמור את כולה אין אבל פרק אחד או פסוק אחד לא ורמניהו קברו את המת וחזרו אם יכולין להתחיל ולגמור אפילו פרק אחד או פסוק אחד הכי נמי קאמר י'אם יכולין להתחיל ולגמור אפי' פרק אחד או אפילו פסוק אחד עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו:

העומדים
לקריאס שמע. לפי שמתצטלין מן הקריאה: **אין המס מוטל לפניס**. שהמת צנית אחר **הכרואה**

ואינו תנור כלל, וחכמים מטמאין קסברי השתא מיהת תנור הוא וכלי הוא לא דהא לא איפרו חוליותיו ומשמש בדרכו. וזהו תנורו של עכנאי. שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וכרכוהו על אשר חלק על דברי רבים שנמצא כאלו זולם. ואסיקנא ר' אליעזר אמר ר' יחינא משנתנו נדוי מפורש במשנתנו, אלא מדמי מילתא למילתא, ומשכח עשרים וארבעה. ר' אלעזר לא מדמי אלא בעי נדוי מפורש במשנתנו ולא אשכח אלא תלתא. אמר אביי לא מבעי ליה לאינש למימר הכי. ולא יאמר לא נפרעת ממני אחת מני אלף, דקיימא לי אל יפתח אדם את פיו לשטן מילתא הוא.

עין משפט ונר מצוה

ב א מיי פ"ו מהלכות תלמוד תורה הלכה יד טוש"ע יו"ד סומן שלד ספק מנ:
ב ב מיי שם הלכה יב טוש"ע יו"ד סומן רמג ספק ז סבימנין שלד ספק מנ:
ב א ג מיי פ"ב מהלכות סוטה הלכה ו:
ב ד מיי פ"ו מהלכות צרכות הלכה י"ט ופיו מהל' תלמוד תורה הל' יד ועי' צבי"מ סמג עשין ב טור שו"ע א"ח סי' קמ ספק ט:
ג ה מיי פ"ו מהלכות פ"ח הלכה ד טוש"ע יו"ד סומן שלד ספק ג:
ד ו מיי פ"ח מהלכות חמץ ומהל' יא טוש"ע א"ח סמג טעו ספק ה:
ז וז ז מיי פט"ו מהלכות כלס הלכה:
ז ח מיי פ"ד מהלכות ק"ש הלכה ד סמג עשין ב טוש"ע א"ח סומן עט ספק יב טור שו"ע יו"ד סומן שח ספק

י ז מיי שם הלכה ה סמג שם טוש"ע א"ח סי' עט ספק ג וצו"ד סומן סד"מ ספק יב:
י י רמ"א בהגה' שו"ע יוד סי' שטו ספק בן:
יח ב מיי שם הלכה ז סמג שם טוש"ע שם ספק ד:

תורה אור השלם

- ותפשים עקלקלותם ויוליכס ה' את פועלי האון שלום על ישראל:

תחלים קבה ה' י'שמח אביך ואמך ותגל יולדתך: משלי כו כה' ד'לולי י' צבאות וחויר כלנו צוירי' כמעט כסדום קיינו' ל'עמדה דמינה שמעו דבר ה' קצני' סדם והאינו תורת אלהינו עד עמרה:

ישעיהו א ט-י

מוסף רש"י

הובא בסוף הסכת.

רבינו חננאל

המספר אחר מטתן של תלמידי חכמים. פי' אחר מטתן, לשון הטייה הוא כלומר נטה מדרך הישרה, וכדתנא דבי רבי ישמעאל אם ראת ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שראי חור בו ועשה תשובה לפיכך אסור לספר בזה. ואסיקנא תני מילי בעבידת הגוף אבל בגולת מוטן עד שחזרו לבעלי. והמגיס דעתו כלפי מעלה. פי', שטורח להקב"ה יותר מדאי ועובר הוא ומזולזל בדברי חכמים שאמרו לא נכון לעשות כן, כהווא מעשה דרבא דפרק חסידים מי איכא למיטרח קמי שמיא כולי האי, דמטרח אפי' להפריה המטהר השחיה, כלומר מדרשם בסבירי. ועוד אתה מוטן עד שחזר בלילה אל ת"ח שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שראי חור בה' זמנא. ואמר להם דוגמא השקוה. ס"א דוכמא, פי' גרים שמתוה השחיה, כלומר שמתוה אבטליון שבאו מן הדין גרים, פי' השקו גיורת להראות שתן חטובין כישראל מטהר. פי', חתכו לחנור ונמצאו חוליותן בכבודן. ונאלמלא תרדוס אחת גוזרני עליך נדוי וכו'. תוספתא: שהיו קורין אותן פסחים, ואמרו לו שהמאכיל לישראל כעין קדשים בחון בר נדוי הוא. וכתבו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר' אלעזר מטהר. פי', חתכו לחנור ונתן חול בין חוליא לחוליא של כלי חרס תרבק חוליא על חברה ויחלים החנור. ר"א מטהר, כלומר מאחר שחתכו בין חוליא לחוליא אינן מדובקות לעולם, וראוין אותן כאלו מפורדות הן

ואינו תנור כלל, וחכמים מטמאין קסברי השתא מיהת תנור הוא וכלי הוא לא דהא לא איפרו חוליותיו ומשמש בדרכו. וזהו תנורו של עכנאי. שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וכרכוהו על אשר חלק על דברי רבים שנמצא כאלו זולם. ואסיקנא ר' אליעזר אמר ר' יחינא משנתנו נדוי מפורש במשנתנו, אלא מדמי מילתא למילתא, ומשכח עשרים וארבעה. ר' אלעזר לא מדמי אלא בעי נדוי מפורש במשנתנו ולא אשכח אלא תלתא. אמר אביי לא מבעי ליה לאינש למימר הכי. ולא יאמר לא נפרעת ממני אחת מני אלף, דקיימא לי אל יפתח אדם את פיו לשטן מילתא הוא.

ואינו תנור כלל, וחכמים מטמאין קסברי השתא מיהת תנור הוא וכלי הוא לא דהא לא איפרו חוליותיו ומשמש בדרכו. וזהו תנורו של עכנאי. שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וכרכוהו על אשר חלק על דברי רבים שנמצא כאלו זולם. ואסיקנא ר' אליעזר אמר ר' יחינא משנתנו נדוי מפורש במשנתנו, אלא מדמי מילתא למילתא, ומשכח עשרים וארבעה. ר' אלעזר לא מדמי אלא בעי נדוי מפורש במשנתנו ולא אשכח אלא תלתא. אמר אביי לא מבעי ליה לאינש למימר הכי. ולא יאמר לא נפרעת ממני אחת מני אלף, דקיימא לי אל יפתח אדם את פיו לשטן מילתא הוא.

ואינו תנור כלל, וחכמים מטמאין קסברי השתא מיהת תנור הוא וכלי הוא לא דהא לא איפרו חוליותיו ומשמש בדרכו. וזהו תנורו של עכנאי. שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וכרכוהו על אשר חלק על דברי רבים שנמצא כאלו זולם. ואסיקנא ר' אליעזר אמר ר' יחינא משנתנו נדוי מפורש במשנתנו, אלא מדמי מילתא למילתא, ומשכח עשרים וארבעה. ר' אלעזר לא מדמי אלא בעי נדוי מפורש במשנתנו ולא אשכח אלא תלתא. אמר אביי לא מבעי ליה לאינש למימר הכי. ולא יאמר לא נפרעת ממני אחת מני אלף, דקיימא לי אל יפתח אדם את פיו לשטן מילתא הוא.

ואינו תנור כלל, וחכמים מטמאין קסברי השתא מיהת תנור הוא וכלי הוא לא דהא לא איפרו חוליותיו ומשמש בדרכו. וזהו תנורו של עכנאי. שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וכרכוהו על אשר חלק על דברי רבים שנמצא כאלו זולם. ואסיקנא ר' אליעזר אמר ר' יחינא משנתנו נדוי מפורש במשנתנו, אלא מדמי מילתא למילתא, ומשכח עשרים וארבעה. ר' אלעזר לא מדמי אלא בעי נדוי מפורש במשנתנו ולא אשכח אלא תלתא. אמר אביי לא מבעי ליה לאינש למימר הכי. ולא יאמר לא נפרעת ממני אחת מני אלף, דקיימא לי אל יפתח אדם את פיו לשטן מילתא הוא.

ואינו תנור כלל, וחכמים מטמאין קסברי השתא מיהת תנור הוא וכלי הוא לא דהא לא איפרו חוליותיו ומשמש בדרכו. וזהו תנורו של עכנאי. שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וכרכוהו על אשר חלק על דברי רבים שנמצא כאלו זולם. ואסיקנא ר' אליעזר אמר ר' יחינא משנתנו נדוי מפורש במשנתנו, אלא מדמי מילתא למילתא, ומשכח עשרים וארבעה. ר' אלעזר לא מדמי אלא בעי נדוי מפורש במשנתנו ולא אשכח אלא תלתא. אמר אביי לא מבעי ליה לאינש למימר הכי. ולא יאמר לא נפרעת ממני אחת מני אלף, דקיימא לי אל יפתח אדם את פיו לשטן מילתא הוא.

ואינו תנור כלל, וחכמים מטמאין קסברי השתא מיהת תנור הוא וכלי הוא לא דהא לא איפרו חוליותיו ומשמש בדרכו. וזהו תנורו של עכנאי. שהקיפוהו הלכות כעכנא זו וכרכוהו על אשר חלק על דברי רבים שנמצא כאלו זולם. ואסיקנא ר' אליעזר אמר ר' יחינא משנתנו נדוי מפורש במשנתנו, אלא מדמי מילתא למילתא, ומשכח עשרים וארבעה. ר' אלעזר לא מדמי אלא בעי נדוי מפורש במשנתנו ולא אשכח אלא תלתא. אמר אביי לא מבעי ליה לאינש למימר הכי. ולא יאמר לא נפרעת ממני אחת מני אלף, דקיימא לי אל יפתח אדם את פיו לשטן מילתא הוא.

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי פֿ'ד מהלכות ק"ש הלכה ו סמג ענין יח טושע'ע אר"ם סימן עב סעף ה:
כ ב מיי פ"י מהלכות כלאים הלכה טו סמג לאין רנב טושע'ע יו"ד סימן עג א[פ"א]:
ג [מיי פ"ה מתי' ת"ת הלכה ג טושע'י יו"ד סי' שעב סעיף א]:

בא ד מיי פ"ג מהלכות אכל הלכה יד טושע'ע יו"ד סימן שעב סעיף א':

בב ה ו מיי פ"ו מהל' הירקן פסח הלכה ה:

בג ז מיי פ"ג מהלכות אכל הלכה יד ויהלכה יג ופי"ב ה' א[ן סמג ענין עד טושע'ע חור"מ סימן רנב סעיף ג:
ג:

בד ח מיי פ"ה מהלכות אכזה הלכה יג ויהלכה יג ופי"ב ה' א[ן סמג ענין עד טושע'ע חור"מ סימן רנב סעיף ג:
ג:

מוסף רש"י
הובא בסוף התוספת

רבינו חננאל

אַנפּהאַ אַדמ"ב בית הפרס והולך וכו'. פ"י, שמפריח עפר תחתיו, וכיון שגילה עפר ולא ראה עצם תחתיו טהור. וכן אם נידש בית הפרס כיון שדרס ברזלי העוברין ושיבין, אלו היה שם עצם ודאי נדרס והתמצטצט ונטהר המקום]. א"ר אליעזר בר צדוק מדלגין היינו על גבי ארונות לירון לקראת מלכים. וארונות הללו כלים היו והיו בהן חלל טהפ בין גנוזותיו ולמזבח. [גדור כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. פ"י, כגון זקן שראה בהמת חבריו והיא נדחה, ואין כבודו להנהיג בהמה, אינו חייב להשיבה, שנאמר והתעמלת, ואמרין פעמים שאתה מתעלם, באיזה צד, כגון זקן שאין כבודו להנהיג לפניו בהמות שהוא פטור מלהשיב, ומצא כבוד הדיין דוחה את הכתוב לא תוכל להתעלם]. מ"ר ולאחותו מה ת"ל וכו'. פ"י ולאחותו מה ת"ל בניור. כלומר לאחיו אינו מטמא לאחותו לא כ"ש, א"כ מה ת"ל ולאחותו, הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, שבשתייהן אפי"ם שהן מצוות עשה שהוא חייב עליהן כרת כדנתן בכריתות הפסח והמילה מצות עשה וזן בברת, ודכתיב וערל וזכר אשר לא ימול וכו', וכתיב וחולל לשחוט הפסח וכו' והנה וגר', ושמעו שמה לו מת רוע טפח יטמא אמרת לא יטמא. דייקנין מדכתיב והאיש אשר הוא טהור וגר' ומן ערל וזכר אשר לא ימול, כלומר אינו רשאי להטמא למתו ולבטל המצוה. יכול אף למת מצוה לא יטמא, שאם נטמא ומצא בטל פון המצוה ת"ל ולאחותו, הנה הניזר מצוהו שלא להטמאות וכתיב ולאחותו מוטב להם ממה לאחותו אינו מיטמא אבל מיטמא למת מצוה אפי"ם העוברת.

רב ניסים גאון

התלמיד. וזה שאמרו יצאת בת קול ואמרה מה לכם אצל ר' אליעזר שהלכה כמותו בכי"מ ראיתי בו ב' תשובות האחת כי בת קול לא אמרה שהלכה כמותו בדבר זה ואלא בכל מקום סתם הוא שאמרה ואפישר לומר כי בכל מקום וזולתי זה המקום היחה כוננה או מה שדופק לו שטעמו שאין הלכה כר' אליעזר בזה הדבר והיה דברי בת קול נכוחים וקיימים והשנית שלא היחה הכונה אלא לנסות את החכמים אם יניחו הקבלה שבידם והגמרא שבפיהם בשביל בת קול ואם לאו ודומה למה שכתב (דברים י') כי מנסה ה' אלהיכם אתכם והנה נודע

עם כל זאת בירור קבלתם וזה שאמר ר' יהושע (דברים י') לא בשמים היא כלומר כי תורת ה' תמימה וכבר נתנה לנו בסיני והודיענו כי אינו מחליף ממה יצבר אחר ואין בתורתנו חסרון ולא פסג כדי שנצטרך אל ראה מן השמים וכל מקום בתלמוד שיש בו ור' יהושע היא דאמר אין שנויחין בבת קול מיכן היא עיקרו והכרעה שבירכוחו לר' אליעזר שהיא כינוי לגדיו פירשו במסכת סנהדרין בסוף פרק ד' מיתות (דף קסו) כי בשעת פטירתו תחיהו כמו שאמרו עמך ר' יהושע על רגליו ואמר הותר הותר הותר הנדר:
העומדים בשורה הפנימיים פטורין. בסמ' סנהדרין בפרק כהן גדול (ד"ה) אמרין אמר ר' מנשיב בר עות שאילתי את ר' יאשיה רבה מבית עירלמן דהוצל ואמר לי אין שורה פחותה מיי"ד בני אדם ואין אבליים מן המנין:
תרגמה ר' אבא בבית הפרס דרבנן. איתיה לפירושא

יט:

מדרגין היינו עץ גבי ארונות. תימה לפ"ה דפי' גולל כיסוי של ארון דתני' י כל אשר יגע על פני השדה לרצות גולל ודופק ואי"כ גם הגולל מטמא כזהל והאיך היו מדלגין עליו וי"ל דלא קשה דהא תני' בשמחות (פ"ד הלכה כה) י כל טומאה שאין הנזיר

מגלה עליה אין כהן מוזהר עליה וגולל ודופק אין נזיר מגלה עליהן כדמתן בסמ' נזיר פרק כהן גדול (דף נד.) והיה אומר ר"ת דלית' להני כללי דהא אמר התם רביעית דס אין הנזיר מגלה עליו עד שיהא חזי לוג ואפילו הכי כהן מוזהר עליו כדאמרין בפרק צהמה המקשה (חולין דף עג.) דרביעית דס הזא מצ' ממס טמא ומפקינן ליה מעל כל נפשות מת לא יצא וי"ל דהתם מכל מקום היו שם טומאה שהזיר מגלה עליה אצל גולל ודופק אינו כלל צנזיר ולכן אין כהן מוזהר עליו אי נמי הא צריימא סברה חוקנים הראשונים [נזיר גג.] שהיו אומרי' רביעית דס גם בתגלחת נזיר וימיו תימא אמאי אין הכנה מטמא כזהל כיון שהכסוי עצמו מקבל טומאה דכל דצר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה אם כן מטמא כזהל וי"ל דאין מטמא אלא ד מילין : שצו אצל דג פנימי טהור כדמתן במסכת אהלות צפט"ו (משה ט) מצית שהיא מלאה משקין טהורים ומוקפת זמיד פתיל ועשאה גולל לקצר הנוגע זה מטמא טומאת שבעה והמצית והמשקין טהורין לפי שגד פנימי כולו טהור ומיזו תימה לפ"ה דפירש צפ"ק דערצוין (דף טו) י גבי אין עושין מצעלי חיים גולל ודופק לקצר ואי גולל היינו כסוי הארון וכי עושין מצעלי חיים כסוי לארון י ע"כ פר"ת דגולל היינו מנזה וכן דרך בני אדם ליתן צהמה על הקצר לסימן עד שיתנו עליו מנזהים.

רוב ארונות יש להם חלץ מפח.
וי"ל שראש הארון פתוח שאס היה סתום אדרבה כי יש צו פומח טפח מטמא ואפילו נצד הריקן שצו כדאמרין במסכת אהלות צפ"י (מ"ב) נפש אטומה הנוגע זה מן הגלדין טהור פי' נצד הריקן מפני שטומאה צוקעת ועולה צוקעת ויורדת ואס היה מקום טומאה טפח ע"ט י על רוע טפח הנוגע זה מכל מקום טמא מפני שהוא כקצר סתום אלאמא צקצר סתום אינו מטמא כל צדיצו אלא כשיש עליו טפח אצל צטומאה רצוה אינו מטמא אלא כנגד הטומאה ולא מזד הריקן וצפקר המוכר פירות (ב"ב דף ק.) **ש' להאריך** **ו**: **וְלֹאֲחֹתָו** מה ת"ש. גבי נזיר כתיב על ע"כ (נפש] מת לא יצא וכתיב צתריה לאציו ולאמו ניהוה דמנפש מת נפקא ודרשינן לאציו

מה תלמוד לומר לגופיה לא אינטיריך דהא מנפש מת נפקא כולהו ולא צא אלא להוציא מת מצוה שמונת לטמא צו לאמו מה תלמוד לומר לגופיה לא אינטיריך ולהתיר מת מצוה דמלאציו נפקא אלא להציא שאס היה נזיר וכהן שיש עליו שתי קדושות אינו הכתוב מהזירו מלטמא אלא לאמו אצל מטמא הוא למת מצוה לאחיו מה תלמוד לומר שאס היה כהן גדול ונזיר קדושתו חמור דגם צלא נזירות אסור לטמא לקרציו אעפ"כ לאחיו הוא דאינו מטמא אצל מטמא הוא למת מצוה ואס אינו ענין לנזיר גרידא ולא לכהן הדיט נזיר מנהו ענין לכ"ג נזיר ולאחותו מה תלמוד לומר הרי שאס היה כ"ג ונזיר והלך לשחוט פסחו ולמול את צנו דליכא מצות טיבא אפ"ה לאחותו מפני שקאי על אדם שהוא נזיר וכהן גדול ועושה פסח וטמאהו אסוי צע"כ ופריך מהא צריימא דהכא דקאמר לר' יעמא ומאי פריך דילמא שאני הכא דמיירי דכל קדושות האלו צו כדפרישי' אצל לאחותו

עם כל זאת בירור קבלתם וזה שאמר ר' יהושע (דברים י') לא בשמים היא כלומר כי תורת ה' תמימה וכבר נתנה לנו בסיני והודיענו כי אינו מחליף ממה יצבר אחר ואין בתורתנו חסרון ולא פסג כדי שנצטרך אל ראה מן השמים וכל מקום בתלמוד שיש בו ור' יהושע היא דאמר אין שנויחין בבת קול מיכן היא עיקרו והכרעה שבירכוחו לר' אליעזר שהיא כינוי לגדיו פירשו במסכת סנהדרין בסוף פרק ד' מיתות (דף קסו) כי בשעת פטירתו תחיהו כמו שאמרו עמך ר' יהושע על רגליו ואמר הותר הותר הותר הנדר:
העומדים בשורה הפנימיים פטורין. בסמ' סנהדרין בפרק כהן גדול (ד"ה) אמרין אמר ר' מנשיב בר עות שאילתי את ר' יאשיה רבה מבית עירלמן דהוצל ואמר לי אין שורה פחותה מיי"ד בני אדם ואין אבליים מן המנין:
תרגמה ר' אבא בבית הפרס דרבנן. איתיה לפירושא

מי שמתו פרק שלישי ברכות

הרואה פנימה. את חלל ההקף אחורי שורה הפנימית והאכל יושב **סס: מחמת עצמן.** ולא מחמת כבוד שלא צאו לנחם אלא לראות את המאורע:
אין חכמה. חשונה נגד ה':
אחס טמאה. שיש זה צבר:
צא צטוורה. האכל:
צניס הפרס. דלא מטמא אלא מדרצני :י והוא שדה שנחרש צו קצר וחשו חכמים שמא דלדלו כלי המחרשה

את העצמות והדורס עליה' מסייען ועלם כשעורם מטמא צמגע וצמשא ולא כזהל וכיון דמדרצנן הוא דאסור רצנן הוא דאחלוה ליקרייהו גבי אכל:
מנפה אדם. לפניו שאס היה שם עצם יראנו דאי דאורייתא הוא לא הוינן מוזלנין ציה כולי האי למיסמך אנפיחא. והך דזיקה לעושה פסח אישתרי ולא לאוכלי תרומה כדאמרין בפרק צקדש (חגיגה דף כה):
שנדש. צרגלים:
י' לקראס מלכי ישראל. הרי לכבוד הצריות עוצרים על נפש לא יטמא (ויקרא כה) דהא ר' אלעזר צר דזוק כהן הוה כדאמרין צצכורות (דף לו.):
מדלגין. מארון לארון:
דצר חורש. הלכה למשה מסיני:
אינו חוצץ בפני הטומאה. דנקראת טומאה רצוה טעמא ועולה:
אס לא תעשה. קס"ד כל ל"ת קאמר:
נלאו דלא חסור וגו' אחיכו עליה. איניו סצור דלפי' אמרו לו דצר תורה והוא עומד בפני הכבוד יעצור עליו והא האי נמי דאורייתא הוא:
כל מיני דיצנן וכו'. והכי קאמר להו דצר שהוא מדצרי סופרים נדחה מפני כצו הצריות וקרי ליה ל"ת משום דכתיב לא מסור. ודקא קשיא לכו

דאורייתא הוא רצנן אחלוה ליקרייהו לעצור על דצריהס היכא דליכא כצו הצריות כגון לטלטל צשצת אצנים של בית הכסא לקנט (שבת דף פא.):
אז מי שנפסקה ציצית טליחו צצכמלית הא הצריכו להניח טליחו שס וליכנס לציתו ערוס (מנחות דף תל.):
ופיא צניס הקצרות. האצדה:
ואינה לפי כצוור. אין האצדה חשונה לפי כצוור להשיצה:
אז שהיפה מלאכתו מרובה. שדמי צטול מלאכתו לרדוף אחריה ימיריס על דמי האצדה ולא ירצו הצעלים להשיצ לו יותר ממנה שמשצי להס וגמלא הוא מפסיד:
וגמור מינה. לגבי כלאים דאמרן פושטין אפילו צצוק:
ממונה. אקלן מליסורא:
ולאחוסו מה תלמוד לומר. צנזיר כתיב :י כל ימי היציר לה' על נפש מת לא יצא וסמך ליה לאציו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא להס דהא כולהו צכלל על נפש מת לא יצא היו ולמה יצאו לאציו פרט למת מצוה לאמו מה תלמוד לומר משום מת מצוה לא אינטיריך דמלאציו נפקא ודרשי ליה צצפרי ללמוד שאס היה נזיר זה כהן דהוו עליה שמי קדושות אף הוא לאמו הוא דלא יטמא

אכל מטמא הוא למת מצוה לאחיו מה תלמוד לומר הרי שהיה כ"ג והוא נזיר אף הוא לאחיו לא יטמא אצל מטמא למת מצוה ולאחותו מה תלמוד לומר אס אינו ענין לזה מנהו ענין למי שהולך לשחוט את פסחו ולמול את צנו שטמאן למת מצוה:
הואיל שמה לו ממ. מקרציו יכול יטמא להס:
אחרם לא יטמא. ושמע ועונת שחיטת הפסח היא וחלה עליו חוצת הפסח שהוא צצכרת אס יטמא יצטל מלעשות פסח. ולמול את צנו נמי י מצות כרת היא ואית דאמרי צצצרי פסחים נמי קאמר דמילת וצכרו מעכצ הפסח :י אצל

הוא דאינו מטמא אצל מטמא למת מצוה:
אמרת לא יטמא. אכזרית דאמרין בעי רב אשי עצם כשעורה שאמור בקליפתה או בלישה ואמר רב פפא לתא שיכולת מיקריא בלא קליפתה (עי' נדרים דף מ"א) ערסן מיקרי:
ת"ש ולאחותו מה תלמוד לומר דהי שהיה הולך לשחוט את פסחו. וא ברייתא אהא קרא קיימא דאדנה ביה דחמנא לניזר מליטמא כדכתיב (מגדב ו) לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא זה שדבר הכתוב בכל אלו הקרובין צריך היה הדבר להוכיח את כולם שאי אפשר שיוזיר דבר שאין בו תלמוד כדכתיב (דברים צב) כי לא דבר רץ הוא כסם ואין לנו דרך לידע לאיזה תלמוד נכתבו כלם אלא מקבלת החכמים דיל שאס באנו

דפירקא קמא באהלות [משנה ג] אלו טטמאין במגע ובמשא ואין טטמאין באהל עצם כשעורה וכו' מכלל דאי לא הוה ביה כשעורה אינו מטמא ובפרק יד הכפורים [ויחז' דעיס] אמרין בעי רב אשי עצם כשעורה שאמור בקליפתה או בלישה ואמר רב פפא לתא שיכולת מיקריא בלא קליפתה (עי' נדרים דף מ"א) ערסן מיקרי:
ת"ש ולאחותו מה תלמוד לומר דהי שהיה הולך לשחוט את פסחו. וא ברייתא אהא קרא קיימא דאדנה ביה דחמנא לניזר מליטמא כדכתיב (מגדב ו) לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא זה שדבר הכתוב בכל אלו הקרובין צריך היה הדבר להוכיח את כולם שאי אפשר שיוזיר דבר שאין בו תלמוד כדכתיב (דברים צב) כי לא דבר רץ הוא כסם ואין לנו דרך לידע לאיזה תלמוד נכתבו כלם אלא מקבלת החכמים דיל שאס באנו

מסורת הש"ס

א) תוספתא פ"ב שמחות פ"ג **ב**) [שעירין סג. סנהדרין סב. טענות א:] **ג**) [עירובין דף ל:] פסחים דף צב:
מריק דף ה: מגינה דף כה:
תכפות דף כח:
צכורות דף כט.
מיה דף מ.
ועיין בכל המקומות ותמלא שניו טסחאות צאמוריס], **ד**) מנחות דף לו:
נשבת פא: **צד:** מגילה ג:
עירובין מא: **ה**) [גטיין דף נה: **מיה** דף נג:] **ו**) סנהדרין דף יח:
צ"מ דף יג. **ו**) [תכפות מ: **מו:** קדושין ג: **צ"מ** כ:] **ה**) מגילה ג:
מזר סח:
סנהדרין לה:
צחסי ק-**ה** **ט**) [תכפות כח:] **י**) [ד"ה] לקראת אחר ד"ה מדלגין], **ו**) [גמדרין ו, ט] [ימות ע:], **ט**) [חולין עב:], **י**) [תכוספתא פ"ג גמדות], **י**) [נשבת קצנ: ד"ה עד שסחם מצו חוס' ציזר בלאו ע"ש יע"ש חוס' תכפות דף ד: ד"ה עד חוס' סוכה כה. ד"ה ולא חוס' סנהדרין מ: ד"ה מסימסו:] **י**) [נע"ש ע"ש מיר נג: חוס' צ"ב ק: ד"ה ודומן],

תורה אור השלם

1. אין חֲכָמָה ואין תְּבוּהָה ואין עֲצָה לַלֵּבֵד יְיָ: מְשִׁיל כֹּא ל
2. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֶךְ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֵאמָר לָךְ תַּעֲשֶׂה וְלֹא תִסְרֹר מִן הַדִּבָּר אֲשֶׁר יִצְרֹד לָךְ מִן שְׁמוֹעַל: דְּבָרִים יז יא
3. לֹא תֵאָדָה אֶת שֵׁיט אֲחִידךְ אֶת שֵׁיט נְדָוִים וְהַתְעַלְמָת מִמֶּנּוּ וְהִשְׁתַּיְבֵּם לְאֲחִידךְ: דְּבָרִים כב א
4. לִצְבִּי וּלְאֲמֹר לְאֲחִידוּ וּלְאֲחִיתוּ לֹא יִשְׁמָעוּ לָהֶם בְּמִתָּם בִּי נִזְר אֲלֵהוּ עַל מַגְדָּב ו י ז ראשו:

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמרת וכו' נמי מצוה שיש בה כרת היא:
(ב) תוס' ד"ה מדלגין וכו' וימיה לפ"ה דאמרין פ"ק דעירובין (אין צ"ל. ותיבת גבי ממחן:
(ג) בא"ד כסוי לארון. י"ב ע"י חזקוני:
ד: ד"ה ע"ש שסחום וספי' שאל קצנ:
מפיר: יותר ועי"ש:
(ז) ד"ה רוצ וכו' טפח על טפח דמיר טפח וכו' אלא כמים:

מוסף תוספות

א. תבוס' ר"ש וסוה"ק ושפיר קא חייץ.

רב ניסים גאון

דבית הפרס בסמ' אהלות (פוק יח מ"ב) במתניין ובתוספתא (פוק יז) ובפרק משקין בית השלחין (פוק יד) תניא ג' בית הפרס הן שדה שאבד בה קבר ושדה שנחרש בה קבר ושדה בוישן מאי שדה בוישן א"ר רבנא רב אבא רב שמאי דבזא' שדה שמפטיירין בה מתים וטעמא מאי אמר רב חסדא אמר אביימי משום יאוש בעלים נעזו בה ופרשיר קמאי ונאי היא בית הפרס שדה שנחרש בה קבר ועד כמה [אהלות פ"י מ"א] ק' אמה לכל רוח ורוח דקבר משוי בית הפרס מקום הקבר טומאה דאורייתא היאך דנחיש טומאה דרבנן דלמא איכא עצם כשעורה אי נמי אית ביה עפר בית הקברות לפי שאי אפשר לעצם כשעורה שלא ינישור ברזל עיקרה בספירי **פ'** [חזק] וכל הנוגע בעצם או עצם כשעורה וכן העתיקין משמו של ברזל עליו השלום כדאמרין [נזיר גז] עצם כשעורה הלכה ואמרין תו [עירובין ז] שיעורין חציצין ומחזינן הלכה למשה מסיני שיעורין דאורייתא גינהו דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושעורה ופירשי לה שעורה עצם כשעורה (דמסקי') ואמסיקין] הילכתא גינהו ואמסיקנהו רבנן קאריא ואיתה נמי בסדר טהרות במתני' כשעורה

חזק] וכל הנוגע בעצם או עצם כשעורה וכן העתיקין משמו של ברזל עליו השלום כדאמרין [נזיר גז] עצם כשעורה הלכה ואמרין תו [עירובין ז] שיעורין חציצין ומחזינן הלכה למשה מסיני שיעורין דאורייתא גינהו דכתיב (דברים ח) ארץ חטה ושעורה ופירשי לה שעורה עצם כשעורה (דמסקי') ואמסיקנהו רבנן קאריא ואיתה נמי בסדר טהרות במתני' כשעורה

איו מטמא ובפרק יד הכפורים [ויחז' דעיס] אמרין בעי רב אשי עצם כשעורה שאמור בקליפתה או בלישה ואמר רב פפא לתא שיכולת מיקריא בלא קליפתה (עי' נדרים דף מ"א) ערסן מיקרי:
ת"ש ולאחותו מה תלמוד לומר דהי שהיה הולך לשחוט את פסחו. וא ברייתא אהא קרא קיימא דאדנה ביה דחמנא לניזר מליטמא כדכתיב (מגדב ו) לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא זה שדבר הכתוב בכל אלו הקרובין צריך היה הדבר להוכיח את כולם שאי אפשר שיוזיר דבר שאין בו תלמוד כדכתיב (דברים צב) כי לא דבר רץ הוא כסם ואין לנו דרך לידע לאיזה תלמוד נכתבו כלם אלא מקבלת החכמים דיל שאס באנו